

Hlasy mladých

Vstříc rozmanitosti ve vzdělávání

Hlasy mladých

Vstříc rozmanitosti ve vzdělávání

Evropská agentura pro rozvoj speciálního vzdělávání

V této zprávě jsou shrnuty prezentace a výsledky Evropského slyšení pro mladé lidi se speciálními vzdělávacími potřebami „*Hlasy mladých: Vstříc rozmanitosti ve vzdělávání*“, které zorganizovala Evropská agentura pro rozvoj speciálního vzdělávání ve spolupráci s portugalským ministerstvem školství. Slyšení se odehrálo v srpnu roku 2007 v Lisbonu v rámci portugalského předsednictví v Evropské unii.

Agentura tuto zprávu sestavila na základě příspěvků mladých delegátů, kteří se slyšení zúčastnili. Jim patří naše upřímné poděkování.

Podrobnější informace lze nalézt na internetové stránce Agentury: www.european-agency.org/european-hearing2007

Redaktoři: Victoria Soriano, Mary Kyriazopoulou, Harald Weber a Axelle Grünberger, zaměstnanci Evropské agentury pro rozvoj speciálního školství.

Části tohoto dokumentu mohou být zveřejněny za podmínky přesného udání zdroje.

Pro zajištění lepšího přístupu k informacím obsaženým v této zprávě je dokument k dispozici v elektronické podobě v 21 jazycích na webových stránkách Agentury: www.european-agency.org/site/info/publications/agency/index.html

Překlad: Linda Kaprová

Ilustrace na obálce: Viktorija Proskurovská

ISBN: 978-87-92387-21-9 (elektronická verze)

ISBN: 978-87-92387-00-4 (tištěná verze)

2008

Evropská agentura pro rozvoj speciálního vzdělávání

Sekretariát
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Kancelář v Bruselu
3 Avenue Palmerston
BE-1000 Brussels Belgium
Tel: +32 2 280 33 59
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org

Education and Culture DG

Lifelong Learning Programme

Vydání tohoto dokumentu podpořilo
Generální ředitelství pro vzdělávání
a kulturu Evropské komise:
http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/index_cs.html

OBSAH

Předmluva	5
Úvod	7
Výtah z prezentace Marie de Lurdes Rodriguesové, portugalské ministryně školství	9
Názory mladých delegátů	11
<i>Názory delegátů ze středních škol</i>	11
<i>Názory delegátů z učilišť</i>	14
<i>Názory delegátů z vysokých škol</i>	16
Výtah z projevu pana Valtera Lemose, náměstka ministryně školství Portugalska	19
Lisabonská deklaráce	20
<i>Názory mladých lidí na inkluzivní vzdělávání</i>	20

Předmluva

Členské státy Evropské agentury pro rozvoj speciálního vzdělávání (dále jen Agentura) souhlasily se zorganizováním Evropského slyšení v roce 2007, aby umožnily mladým lidem se speciálními vzdělávacími potřebami vyjádřit své názory a diskutovat na téma svého vzdělávání a budoucnosti. Zvláštní důraz byl kladen na zkušenosti mladých lidí, jejich myšlenky a návrhy týkající inkluzivního vzdělávání.

Agentura organizovala takto důležitou událost již podruhé. První Evropské slyšení pro mladé lidi se speciálními vzdělávacími potřebami se konalo v Evropském parlamentu v Bruselu v roce 2003.

Všechny členské státy Agentury si uvědomovaly, že organizace takovéto události bude velkou výzvou, obzvláště bereme-li v úvahu předpokládaný počet účastníků z 29 zastoupených zemí (v roce 2003 se slyšení zúčastnilo 22 států).

Druhé slyšení se konalo v srpnu 2007 v Lisabonu. Na organizaci se podílelo i portugalské ministerstvo školství v rámci portugalského předsednictví v Evropské unii.

Pro Agenturu bylo ctí a potěšením organizovat druhé Evropské slyšení. Obzvláště bychom chtěli vyjádřit svá poděkování 78 mladým delegátům i jejich rodinám, učitelům a dalším, kdo jim pomáhali, ministerstvům školství zúčastněných států, zástupcům evropských a mezinárodních organizací a konečně všem portugalským úřadům za jejich účast a nasazení. Bez nich by se tato důležitá událost nemohla uskutečnit.

Jørgen Greve
Předseda

Cor J. W. Meijer
Ředitel

Úvod

V průběhu roku 2006 byli zástupci jednotlivých států v Agentuře požádáni, aby nominovali dvě až tři vzdělávací zařízení – školy či třídy – které se měly zúčastnit slyšení „Hlasy mladých: Vstříc rozmanitosti ve vzdělávání“. Upřednostňovalo se složení reprezentace z jedné střední školy, jednoho učiliště a jedné vysoké školy.

Studenti z nominovaných škol či tříd byli vyzváni, aby se se svými spolužáky zamysleli nad závěry, které přednesli účastníci prvního Evropského slyšení v Bruselu roku 2003, a také aby se zamysleli a diskutovali nad následujícími třemi otázkami:

1. Můžete popsat **hlavní zlepšení a hlavní problémy ve svém vzdělávání**, o kterých byste chtěli diskutovat a hovořit se svými evropskými kolegy? Máte nějaké návrhy či doporučení na zlepšení situace?
2. Jaký je **váš pohled/názor na inkluzivní vzdělávání**? Jaké výhody, problémy či překážky byste chtěli zdůraznit? Máte nějaká doporučení, která byste chtěli zmínit či navrhnout?
3. Možná máte jasné představy o svém budoucím vzdělávání, práci i životě. Můžete popsat **hlavní překážky**, které bude podle vás nutné **odstranit, abyste svých očekávání mohli dosáhnout**?

Každá zúčastněná škola či třída měla za úkol jmenovat pro účast na slyšení jednoho mladého delegáta. Den před slyšením se všichni delegáti sešli, podělili se o své názory a diskutovali o zmíněných otázkách v pracovních skupinách, jejichž složení respektovalo stupeň jejich vzdělání: střední, vysoké či učňovské. Všichni mladí delegáti byli před slyšením dobře připraveni. V diskuzi jsme byli svědky seriózní a otevřené výměny názorů, ale i upřímného respektu k názorům druhých.

Je nutné zdůraznit, že jmenovaní delegáti představovali velmi širokou škálu odlišných vzdělávacích potřeb a postižení. Většina delegátů byla vzdělávána v zařízeních hlavního vzdělávacího proudu.

Výsledky diskuzí mladých delegátů byly předneseny na půdě Parlamentu Portugalské republiky a představují základ Lisabonské

deklarace „Názor mladých lidí na inkluzivní vzdělávání,“ kterou najdete v plném znění na konci této zprávy a která je rovněž připojena jako samostatný leták.

Tato souhrnná zpráva přináší výtah z projevu, který přednesla portugalská ministryně a náměstek ministryně školství u příležitosti zahájení a ukončení slyšení. Oba jménem portugalských úřadů v oblasti školství zdůraznili svou podporu a oddanost myšlence inkluzivního vzdělávání.

Zatímco Lisabonská deklarace shrnuje společné body, které zdůraznili a na kterých se shodli mladí delegáti, tato zpráva přináší klíčová témata, která mladí delegáti nadnesli a která se vztahují specificky k oněm třem stupňům vzdělávání a škol, jež byly na slyšení zastoupeny: střední školy, učiliště a vysoké školy.

Výtah z prezentace Marie de Lurdes Rodriguesové, portugalské ministryně školství

Při zahájení Evropského slyšení „Hlasy mladých: Vstříc rozmanitosti ve vzdělávání“ v Parlamentu Portugalské republiky prohlásila ministryně školství Maria de Lurdes Rodriguesová:

„Je nám ctí a potěšením hostit tyto mladé lidi z 29 zemí – 26 z Evropské unie a 3 dalších zemí, které se k této iniciativě připojily – které chtějí zlepšit implementaci inkluzivního vzdělávání v každé škole každé země Evropské unie. Gratuluji vám k účasti na této iniciativě, k úspěchu, který představuje pro vás i pro země, které zastupujete, a jistě i pro inkluzivnější Evropu.

Principy inkluzivního vzdělávání pro všechny děti a mladé lidi se speciálními potřebami byly ustanoveny v roce 1994 v Salamance, jakožto výsledek dlouholeté práce a diskuze expertů z celého světa. Vývoj a implemetace inkluzivního vzdělávání patří ke každodenní práci všech učitelů, pracovníků ve školství a expertů. Soustřeďuje se na identifikaci překážek, bariér, předsudků, technických, sociálních a ekonomických obtíží, ale také na hledání řešení, která by inkluzi mohla zlepšit.

Inkluzivní vzdělávání je proces v neustálém vývoji, který není nikdy ukončen, neboť cíle inkluzivního vzdělávání se stále mění. Tento trend není jen důsledkem naléhavosti nových sociálních požadavků a očekávání, ale i důsledkem pokroku ve znalostech a technologiích.

Domnívám se, že každá země Evropské unie, navzdory odlišným výchozím situacím, čelí společným úkolům ve třech oblastech: zaprvé je to neustálé úsilí ve vzdělávání učitelů a podpůrných pracovníků pracujících s mladými studenty se speciálními potřebami. Zadruhé: zlepšování personálních a materiálních podmínek škol, které pracují se studenty se speciálními potřebami. Zatřetí: vývoj vyučovacích nástrojů, obsahu vzdělávání, pedagogických materiálů a využívání technologického potenciálu.

Dnes nabízejí informační a komunikační technologie takový přístup k informacím a vědomostem, který neměl dosud období. A každá vláda musí podporovat využívání a rozvoj tohoto potenciálu.

Iniciativa, která nás svedla dohromady, je ojedinělá, neboť zapojuje studenty se speciálními potřebami do vývoje jejich vlastního inkluzivního vzdělávání. Umožňuje výměnu názorů a rozšiřuje diskuzi a snahu nalézat řešení s ohledem na očekávání a vize mladých lidí samotných.

S vaším přispěním [vás, mladých delegátů] určitě zlepšíme podmínky vzdělávání mladých Evropanů se speciálními potřebami. A proto je tato iniciativa tak inovativní. Ještě jednou vám blahopřeji k vaší účasti a nasazení, k příkladu, kterým jste se stali, k úspěchům, kterých dosáhnete. Váš úspěch je i naším úspěchem. Je to právě úspěch každého studenta, zejména těch se speciálními potřebami, který podtrhuje smysl vaší práce zde. Doufám, že se vaše sny stanou skutečností. Také doufám, že vám práce dnes dobře půjde a že vaše příspěvky pomohou splnit náš úkol. Děkuji vám.“

Názory mladých delegátů

V průběhu plenárního zasedání Parlamentu Portugalské republiky informovali mladí delegáti účastníky slyšení o společných tématech, nad kterými předchozího dne debatovali ve svých skupinách.

Následující text popisuje tato témata detailněji. Uvádíme je ve stejném pořadí, jaké měly otázky, o kterých mladí delegáti se svými kolegy debatovali před slyšením:

- hlavní **zlepšení a problémy** týkající se jejich vzdělávání,
- jejich názory a pohledy na **inkluzivní vzdělávání**,
- hlavní překážky, které je nutno odstranit, aby mohli dosáhnout svých cílů v **budoucnosti**.

Je nutno zdůraznit, že se všichni delegáti shodli na tom, že závěry a problematické body, které zazněly na Evropském slyšení v roce 2003, jsou stále aktuální, přestože došlo k určitému zlepšení.

Abychom lépe ilustrovali jasně vyjádřené názory, které vyvstaly z diskuzí mladých delegátů, zařadili jsme do následujícího textu i přímé citace některých z nich.

Názory delegátů ze středních škol

Většina delegátů ze středních škol přicházela z inkluzivních podmínek v hlavním vzdělávacím proudu.

Mladí delegáti ze středních škol ve skupinových diskuzích vyjádřili celkovou spokojenost se svým vzděláváním a vesměs se shodli na tom, že se během jejich vzdělávací kariéry situace **zlepšila**.

Jako jeden z hlavních přetrvávajících **problémů** byla zdůrazněna obecná dostupnost vzdělání: přístupnost budov, ale také to, že učební materiály a pomůcky nejsou vždy dobře uzpůsobené nebo dostupné pro různé typy speciálních potřeb. Karin podotkla, že: „moderní školy stále nejsou plně dostupné pro různé typy postižení, například postižení zrakové.“

Velmi důležité je podpůrné vybavení, jako jsou počítače, digitální fotoaparáty, mikrofóny atd. Často ovšem buď není potřebné vybavení k dispozici vůbec, nebo je ho nedostatek. Někdy mladí lidé a jejich rodiny nevědí, jak k tomuto vybavení získat přístup.

Dostupnost vzdělávání se také týká dostupnosti asistentů či pomocného personálu. Stále se vyskytuje problém, že v některých případech, kdy je zapotřebí pomoci, jsou to jedině spolužáci, kdo tuto pomoc může poskytnout.

Mladí delegáti trvali na tom, že přístup učitelů hraje zásadní roli. Učitelé by měli věnovat pozornost specifickým potřebám všech svých žáků. „Učitelé by neměli zapomínat, že mají ve třídě různé lidi s různými potřebami a různými způsoby učení,“ prohlásila Simone. Podpora ze strany učitele by nicméně neměla znamenat nějaké nadřzování. Je potřeba školit učitele, aby chápali speciální potřeby a věděli o nich více.

V diskuzích se o **inkluzivním vzdělávání** mluvilo jako o pozitivní příležitosti a relevantním tématu.

Důležitým pozitivem, které delegáti zdůraznili, je skutečnost, že inkluze umožňuje setkání různých lidí a zlepšuje sociální schopnosti žáků. Představuje přínos pro všechny žáky. Inkluzivní vzdělávání obecně je také pro žáky větší výzvou (v pozitivním slova smyslu) než speciální vzdělávání. Jak podotkl Márton: „inkluzivní vzdělávání je velice efektivní, protože se člověk potýká s problémy, a tak se je naučí řešit.“

Zmíněny byly ale také problémy s inkluzivním vzděláváním. Aude to shrnula slovy: „inkluzivní vzdělávání bylo tou nejhroživější, ale i nejúžasnější výzvou, před kterou jsem kdy stála.“ Přestože inkluze podporuje sociální kontakty mimo prostředí školy, mohou se ve škole objevit problémy při styku žáků bez speciálních potřeb se žáky s nimi. Slovy Alfreda řečeno „inkluzivní vzdělávání je tou nejlepší volbou, avšak mnoho škol na ni dosud nemá prostředky ani personál.“

Navíc pro žáky se speciálními potřebami vznikají překážky kvůli tomu, že učitelé nejsou dobře připraveni či nemají jasné informace o potřebách svých žáků, ale i proto, že školám hlavního vzdělávacího proudu chybí přiměřené zdroje.

Závěr, který mladí delegáti učinili, tedy zní, že inkluzivní vzdělávání je pozitivní, jestliže je dostupná veškerá potřebná podpora a jestliže jsou vytvořeny optimální podmínky pro učení.

Shodli se i na tom, že vzdělávání by je mělo připravit na život v reálném světě. Slovy Anny Marie a Christophera: „vzdělávání znamená objevit, že dokážete věci, u kterých byste to dříve nečekali.“ Delegáti požadovali, aby vždy měli právo a svobodu se rozhodnout, zda chtějí být vzdělávání ve školách hlavního vzdělávacího proudu, nebo ne.

Ohledně své **budoucnosti** se většina delegátů ze středních škol vyjádřila, že si přejí dál studovat a jít na univerzitu. Ale obávali se, zda budou mít opravdu svobodnou volbu pro svá studia: nechtěli, aby měli omezené možnosti kvůli svým potřebám, nedostatku podpory či bezbariérovosti vysokoškolského vzdělávání. Objevily se i obavy z předsudků některých lidí v oblasti vysokoškolského vzdělávání i na pracovním trhu.

Na závěr delegáti středních škol jasně vyjádřili, že potřebují, aby o svém budoucím životě mohli rozhodovat oni sami. To neznamena separaci od zbytku společnosti, nýbrž mít stejné příležitosti jako ostatní.

Názory delegátů z učilišť

Většina delegátů z učilišť byla integrovaná v zařízeních hlavního vzdělávacího proudu. Někteří navštěvovali kromě toho i speciální školu a jen několik delegátů se vzdělávalo plně ve speciálních školách. Je namístě zdůraznit, že v této skupině delegátů byla zastoupena širší škála různých potřeb, než ve zbývajících dvou.

Mladí delegáti v této skupině obecně zcela jasně trvali na tom, že se jejich práva neberou vždy v potaz a nerespektují tak, jak si zaslouží. Žádali také, aby se s nimi na základě jejich postižení nejednalo „ochranitelsky“. Fabien, Séverine a Fabio si stáli pevně na svém: „jsme jako všichni ostatní, jen občas potřebujeme pomoc. Bohužel. ... Potřebujeme, aby v nás měli důvěru a aby nás respektovali. Nechceme, aby se s námi jednalo jako s postiženými.“ Mitja prohlásil: „Musíme se navzájem přijímat bez ohledu na to, jak vypadáme, co víme, co dokážeme nebo co nedokážeme. Společnost pak bude rovnější.“

I když se delegáti o svých školách a učitelích vyjadřovali vesměs pozitivně, zmínili i obavy, že je stále potřeba dosáhnout některých **zlepšení**. Někteří delegáti zažili obtíže se získáním podpory, kterou potřebují. Někdy jsou učitelé málo informováni, nezajímají se dostatečně o potřeby žáků, nebo není k dispozici podpora tam, kde je potřeba. „Učitelé musí vysvětlovat látku mnoha různými způsoby, aby ji mohli pochopit všichni studenti,“ říkají Iro a Vassilis.

V průběhu diskuzí se jasně ukázalo, že delegáti jsou přesvědčeni, že vysoce kvalitní podporu není možné poskytnout, pokud se rozdílnosti neberou skutečně v potaz.

Podle Amy „mladí lidé potřebují mít možnost učit se svým vlastním tempem, aby je jejich vzdělávání těšilo a uspokojovalo.“

Jako veliké téma se objevovala otázka přístupu do dopravních prostředků a budov. Delegáti ji zdůraznili jako význačný **problém**.

Všichni delegáti ze škol v hlavním vzdělávacím proudu velmi silně podporovali myšlenku **inkluzivního vzdělávání**. „Ve školách hlavního vzdělávacího proudu se učíme předměty na vysoké úrovni. To nás připravuje na budoucnost a práci ve světě, který slyší,“ prohlásil Steven. Několik delegátů ze speciálních škol také silně podporovalo inkluzi jako nejlepší volbu, avšak pár jich upřednostňovalo protektivnější prostředí. Jednoznačná shoda ovšem panovala ohledně možnosti svobodně si vybrat, jaké vzdělávací zařízení chtějí studenti navštěvovat: bez donucení, s plným respektem pro individuální situaci a s co nejširší škálou dostupných možností.

Přání delegátů do **budoucnosti** je žít tak nezávisle, jak to jen bude možné. Všichni si přáli pokračovat ve studiu a vyjádřili silné obavy ohledně svých budoucích možností najít zaměstnání. Delegáti prohlásili, že ve srovnání se svými nepostiženými vrstevníky nejsou v rovnocenné pozici.

A na závěr delegáti prohlásili, že si jsou jisti svými schopnosti a jasně vědí, co chtějí, ale že mají pochyby o tom, že škola a společnost obecně ocení jejich skutečný potenciál.

Názory delegátů z vysokých škol

Na úvod je třeba uvést, že mezi delegáty z vysokých škol byli narozdíl od druhých dvou skupin významně zastoupeni studenti se zrakovým postižením. Proto se témata, která tato skupina přednesla, mnohdy specificky týkají tohoto typu postižení.

Delegáti popsali **zlepšení** v přístupu nevidomých a zrakově postižených studentů k informacím díky technologii počítačů a internetu. Studenti mají k dispozici digitální i zvukové knihy. Další delegáti označili za zlepšení povědomí společnosti o problematice postižení. Například mobilita a bezbariérovost se čím dál častěji objevují jako témata veřejných diskusí. Také dostupnost asistentů a podporu ze strany dobrovolníků a přátel uvedli delegáti jako pozitivum.

Delegáti zdůraznili i některé **problémy**, které se do značné míry vztahují k výše zmíněným pozitivním změnám. Občas může být přístup k informacím omezený či závislý na celé řadě podmínek. Například mohou být nové počítače dodávány pomalu, dostupnost digitálních či zvukových knih může být omezená a co se internetu týče, nové webové prohlížeče mnohdy nejsou přizpůsobeny nevidomým uživatelům.

Přestože mnoho dokumentů, které jsou na univerzitách používány, vydávají samy univerzity, které tak mohou někdy napomoci vytvořit materiály, jež zrakově postižení studenti potřebují, je materiálů k dispozici příliš málo. Jak říká Maarja: „potíže způsobují obecné předměty, ve kterých se musí číst. Tento problém mě pronásledoval po celá studia, protože knih v Braillově písmu či zvukových knih nebylo nikdy dost.“

Dalším tématem byla omezená možnost výběru studijních oborů způsobená tím, že budovy nejsou bezbariérové, není k dispozici podpora či vhodné technologie. Tento problém dobře shrnula Gabriela: „lidé s postižením si musí vybírat školu na základě bezbariérovosti školních budov a ne podle toho, co chtějí ... Přejeme si mít možnost vybrat si to, co chceme, a ne to, co je možné.“

Delegáti také konstatovali, že mnohdy se sami musí ujmout iniciativy a podat informace, protože jejich spolužáci, učitelé nebo administrativní pracovníci školy či univerzity ne vždy vědí, jak jim poskytnout podporu.

Také se hovořilo o problémech týkajících se budoucích příležitostí delegátů najít zaměstnání. Postoje zaměstnavatelů i bariéry v budovách se mohou stát překážkou v rovném přístupu na pracovní trh.

Jako doporučení na zlepšení delegáti uvedli lepší informovanost učitelů, dostupnost odborného podpůrného personálu. Za důležité oblasti pro zlepšení delegáti také považují dodatečné finanční zdroje, prostory pro setkávání studentů s postižením, používání srozumitelného jazyka ve vyučování, menší třídy a zajištění většího počtu učitelů. „Postižení se velmi liší. Důležité jsou individuální potřeby, ne potřeby obecné,“ prohlásila Diana.

Diskutovalo se také o přeměně speciálních škol na odborná centra. Delegáti považovali kombinaci inkluzivního vzdělávání s individualizovanou odbornou pomocí za nejlepší přípravu pro vyšší vzdělání. Všichni se shodli na tom, že když se od samého začátku svého vzdělávání mají možnost účastnit inkluzivní výuky, jsou silnější, sebevědomější a nezávislejší.

Ohledně své **budoucnosti** kladli delegáti důraz na překážky, se kterými se musí potýkat kvůli negativním postojům a nevědomosti. Změna postojů směrem k pohledu, který není orientovaný na nedostatky nýbrž na schopnosti, potenciál a silné stránky, vyžaduje hodně energie a trpělivosti. Delegáti nabídli, že sami učiní první krok, i když to od nich vyžaduje víc odvahy a síly než od ostatních studentů. Kaisu to uzavřel slovy: „je dobré znát svět, který máme před sebou, jakkoli tvrdý může být.“

Výtah z projevu pana Valtera Lemose, náměstka ministryně školství Portugalska

Při zakončení Evropského slyšení řekl náměstek ministryně školství Valter Lemos:

„Rád bych oslovil přítomné mladé lidi, abych jim poblahopřál k nadšení, s jakým dnes odvedli svou práci. Skutečně věřím, že tito mladí lidé, kteří dnes v Parlamentu Portugalské republiky vystoupili, přispěli pozoruhodným dílem k našemu úsilí o inkluzivní školství v celé Evropě.“

Všichni samozřejmě víme, že nedosáhneme skutečné demokracie, dokud nedocílíme školy pro všechny, a věřím, že práce, kterou jste dnes každý z vás přispěl, se zapíše do dějin a vytyčí cestu nejen ke splnění našich cílů, ale též ke způsobům, jak jich dosáhnout. Všichni jsme vašimi dlužníky za práci, kterou jste odvedli.“

Chtěl bych apelovat na politiky a veřejné činitele, kteří budou uvažovat o pokračování a dopadech vaší dnešní práce. My, politici a veřejní činitelé, jsme vás požádali, abyste vyjádřili své názory, a měli jsme příležitost vám naslouchat. My neseme nyní zodpovědnost za to, aby se vaše návrhy uvedly do praxe.

A proto bych rád slíbil, že tato práce bude pokračovat. Předsednictví Evropské unie a spolupráce s Evropskou agenturou pro rozvoj speciálního vzdělávání nás zavazuje představit dokument, který shrne vámi přednesené zkušenosti a doporučení tak, aby se na něj bylo možno v blízké budoucnosti odkazovat. Doufáme, že doporučení, která byla dnes, 17. září 2007, na půdě Parlamentu Portugalské republiky v Lisabonu přijata, budou rámcem pro skutečné úsilí o inkluzivní školství.

Bylo pro nás ctí hostit vaší práci zde v Portugalsku po ony dva dny a budeme si tuto práci připomínat jako krok kupředu směrem ke škole pro všechny – ke škole opravdu demokratické. Přeji vám všem hodně štěstí.“

Lisabonská deklaráce

Všechna stěžejní témata, která mladí delegáti nadnesli, se využila jako základ pro hlavní výstup Evropského slyšení: Lisabonskou deklaráci „Názory mladých lidí na inkluzivní vzdělávání“.

Deklarace představuje společná témata vyjádřená všemi mladými delegáty. Jasně zdůrazňuje jejich právo být respektován, právo mít stejné příležitosti jako jejich vrstevníci a účastnit se každého rozhodnutí, které se jich týká.

Deklarace také zdůrazňuje jejich názory na výhody, které inkluzivní vzdělávání přináší: je oboustranně výhodné pro všechny žáky/studenty se speciálními potřebami i bez nich, umožňuje získat více sociálních dovedností a je tou nejlepší volbou, pokud jsou poskytnuty podmínky potřebné k úspěšné inkluzi.

Deklarace také podtrhuje zlepšení, kterých je stále potřeba dosáhnout v oblasti mobility a přístupu ke vzdělávání. Ten je možný pouze za předpokladu, že se zohlední odlišné potřeby různých lidí.

Lisabonská deklaráce přispívá jedinečným způsobem k debatám o inkluzivním vzdělávání, neboť představuje kolektivní názor samotných mladých lidí s postižením. Doufáme, že toto jednoznačné poselství mladých lidí, které Deklarace představuje (a také tento dokument sám o sobě), přinese veřejným činitelům i lidem z praxe v oblasti školství inspiraci pro jejich budoucí práci.

Níže následuje text Deklarace, který k tomuto dokumentu připojujeme rovněž ve formě samostatného letáku.

Názory mladých lidí na inkluzivní vzdělávání

V rámci předsednictví Portugalska Evropské unii zorganizovalo Ministerstvo školství Portugalska ve spolupráci s Evropskou agenturou pro rozvoj speciálního vzdělávání dne 17. září 2007 Evropské slyšení: „Hlas mladých: Vstříc rozmanitosti ve vzdělávání“.

Návrhy, na kterých se shodli mladí lidé se speciálními vzdělávacími potřebami studující na středních a vysokých školách a učilištích v 29

zemích¹, vyústily v dokument nazvaný Lisabonská deklarace „Názory mladých lidí na inkluzivní vzdělávání“. Deklarace shrnuje názory, které mladí lidé vyjádřili na plenárním zasedání v Parlamentu Portugalska (Assembleia da República) a které se týkají jejich práv, potřeb, problémů a doporučení na cestě k úspěšnému inkluzivnímu vzdělávání.

Uvedení deklarace je dalším v řadě oficiálních evropských mezinárodních dokumentů z oblasti speciálního vzdělávání, jako je například „Rezoluce Rady o integraci dětí a mladých lidí s postižením do systému běžného vzdělávání“ (EK, 1990), „Prohlášení ze Salamanky a Akční rámec pro speciální vzdělávání“ (UNESCO, 1994), „Lucemburská charta“ (Program Helios, 1996), „Rezoluce Rady o rovných příležitostech ve vzdělávání a odborné přípravě pro žáky a studenty s postižením“ (EK, 2003) či „Úmluva o právech osob se zdravotním postižením“ (OSN, 2006).

Mladí účastníci slyšení se shodli na svých PRÁVECH:

- Máme právo být respektováni a ne být diskriminováni. Nechceme soucit, ale respekt jakožto budoucí dospělí členové společnosti, kteří budou žít a pracovat v normálním prostředí.
- Máme právo na stejné příležitosti jako ostatní, avšak s nezbytnou podporou respektující naše potřeby. Potřeby žádného člověka nesmějí být přehlíženy.
- Máme právo se sami rozhodovat. Je potřeba, aby náš hlas byl vyslyšen.
- Máme právo žít nezávisle. Chceme mít rodinu a bydlení přizpůsobené našim potřebám. Mnoho z nás si přeje mít možnost studovat na univerzitě. Chceme také pracovat a nechceme být izolováni od ostatních lidí bez postižení.
- Je potřeba, aby nás celá společnost brala na vědomí, rozuměla nám a uznávala naše práva.

Mladí účastníci slyšení vyjádřili jasný názor na hlavní oblasti ZLEPŠENÍ, které ve svém vzdělávání zaznamenali:

- Ve vzdělávání se nám vesměs dostává uspokojivé podpory, ale

¹ Belgie (Vlámská a Frankofonní část), Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Island, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Norsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko a Velká Británie.

další pokrok je nezbytný.

- Zlepšuje se přístupnost budov. Problematika mobility a prostředí bez bariér se čím dál častěji stává tématem veřejných diskusí.
- Společnost si více všímá otázek postižení.
- Zlepšuje se počítačová technologie a k dispozici jsou dobře strukturované digitální knihy.

Mladí účastníci slyšení vyzdvihli **PROBLÉMY**, před kterými stojí, a své **POTŘEBY**:

- Různí lidé mají různé potřeby přístupnosti. Ve vzdělávání i společnosti existují různé bariéry pro lidi s odlišnými typy speciálních potřeb, například:
 - Někteří z nás potřebují ve vyučovacích hodinách či při zkouškách více času.
 - Někdy potřebujeme při vyučování asistenční pomoc.
 - Potřebujeme běžný přístup k upraveným materiálům, jako mají přístup k materiálům naši spolužáci.
- Svobodná možnost volby studijních oborů je někdy omezena přístupností budov, nedostatečnou technologií a přístupem k materiálům (vybavení, učebnice).
- Potřebujeme znalosti a dovednosti, které budeme moci v životě smysluplně využít.
- Po celou dobu školního vzdělávání potřebujeme kvalitní poradenství, které nám ukáže naše budoucí možnosti s ohledem na naše individuální potřeby.
- Stále chybí dostatečná informovanost o otázce postižení. Učitelé, ostatní žáci i někteří rodiče k nám někdy mají negativní postoj. Lidé bez postižení by měli vědět, že se mohou postiženého přímo zeptat, zda potřebuje pomoc či nikoli.

Mladí účastníci slyšení vyjádřili své názory na **INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ**:

- Je velice důležité poskytnout každému svobodu zvolit si, kde se chce vzdělávat.
- Inkuzivní vzdělávání je tou nejlepší cestou, pokud nám poskytuje příslušné podmínky. To znamená, že by k dispozici měla být potřebná podpora, zdroje a kvalifikovaní učitelé. Je potřeba, aby učitelé byli motivováni, měli dobré znalosti o našich potřebách a rozuměli jim. Musí se jim dostat kvalitního školení, měli by se nás ptát, jaké jsou naše potřeby a měli by v průběhu celého našeho školního vzdělávání spolupracovat.

-
-
- Vnímáme mnoho pozitiv inkluзивního vzdělávání: získáváme více sociálních dovedností, širší zkušenost, učíme se, jak žít ve skutečném světě, potřebujeme mít přátele se speciálními potřebami i bez nich a vzájemně se stýkat a ovlivňovat.
 - Inkluзивní vzdělávání s individualizovanou, specializovanou podporou je nejlepší přípravou na vyšší vzdělávání. Účelná by byla specializovaná centra, která by nám poskytovala podporu a důkladně informovala univerzity o pomoci, kterou potřebujeme.
 - Inkluзивní vzdělávání přináší výhody nám i všem ostatním.

ZÁVĚREM mladí účastníci slyšení prohlašují:

Svou budoucnost si musíme budovat sami. Musíme odstranit bariéry v nás samotných i v lidech bez postižení. Musíme překonat své postižení – pak nás bude svět lépe přijímat.

Lisabon, září 2007

Hlasy mladých: Vstříc rozmanitosti ve vzdělávání představuje výsledky Evropského slyšení pro mladé lidi se speciálními vzdělávacími potřebami, které zorganizovala Agentura pro rozvoj speciálního vzdělávání ve spolupráci s Ministerstvem školství Portugalské republiky.

Slyšení se konalo 17. září 2007 v Lisabonu v rámci portugalského předsednictví v Evropské unii.

Agentura vytvořila tuto zprávu na základě příspěvků mladých delegátů.

Hlavním výstupem slyšení je Lisabonská deklaráce „Názory mladých lidí na inkluzivní vzdělávání“. Text deklaráce je v plném znění součástí této zprávy a je k ní připojen i ve formě samostatného letáku.